

Tanulságok a főiskola körül

írta: Róth Gyula.

A főiskola körül írásban és szóval lezajlott vitának legfontosabb és remélhetőleg a tartamosság jellegével bíró eredménye, hogy ráterelje a szakközönség széles rétegeinek figyelmét arra, hogy a főiskola mai szervezete nem felel meg azoknak a követelményeknek, amiket a magyar erdőgazdaságnak fel kell állítania egyetlen, legfőbb tanintézetével szemben. Nagyon kíváncsok és szükségesek is, hogy szaktársaink behatóan foglalkozzanak a főiskola ügyeivel, de necsak akkor, amikor valaki — ha vaklármával is — félreveri a harangokat, hogy veszélyben a főiskola! Mert vakláрма volt! Felelősségem teljes tudatában biztosíthatok mindenkit a magyar erdőgazdaságban, hogy a főiskolát ezúttal sem érhetette semmi veszedelem.

Tudom, hogy szaktársaink szeretik a főiskolát, szeretik, mint a szép ifjúkor legszebb emlékeinek letéteményesét, mint a barátság és összetartás tűzhelyét, szeretik, mint a magyar erdőgazdasági tudás kohóját. De tisztelettel kérdezem, hányan vannak, akik behatóbban törődtek ennek az intézetnek belső ügyeivel, szervezetével, mindennapi életével, akik ismerték a helyzetét? Ki tudta, hogy a főiskola önálló léte az utóbbi években többízben tényleg kockán forgott, sokkal nagyobb mértékben, mint most, sőt egyízben már csak hajszálon függött! Ki tudta azt, hogy a főiskola tanári karában évtizedek óta folyik a harc az erdőgazdaság érdekeinek érvényesüléséért? Ki tudta azt, hogy az oktatás legszükségesebb igényei mily sok esetben nem találta kielégítésre, ki tudta azt, hogy költségvetésünk múlt évben egyszerre 36%-kal lett leszállítva, akkor, amikor a többi egyetem 3—8 százalékos megszorítással úszta meg? Pedig ezek nem titkok, hiszen a rektor az évnnyitókon a nagy nyilvánosság előtt is feltárta ezeket.

Hiszen kérem, hogyha ismerték volna a főiskola belső életét, akkor fel sem merülhetett volna az a gondolat, hogy a szakközönségnek kell megvédelmeznie a főiskolát saját tanárai ellen. Nem először merült fel az erdőmérnöki főiskola életének legutóbbi idejében is a más intézethez való csatolás, de mindig megíusult azon, hogy mi tanárok mindig tudtuk, hogy mivel tarto-

zunk a magyar erdőgazdaságnak és nem voltunk hajlandók arra, hogy saját érdekeink miatt háttérbe szorítsuk vagy engedjük szorítani a szakérdekeket. Ha voltak is egyes tanárok, akik félreismerték és tévesen ítélték meg a helyzetet, mindig túlsúlyban maradtak azok, akik helyesen ítélték meg azt és akiknek sikerült elérni, hogy az erdőmérnöki tanárok egy emberként állottak fakultásunk védelmében. Nem egy tanárunknak sok álmatlan éjszakáját követelte a felőrlő küzdelem és az a tudat, hogy a szakközönség túlnyomó nagy része — akkor — igen nagy fásultsággal és közönnyel nézte a mi nehéz helyzetünket. Ne méltóztassék rossz néven venni, hogy mindezek tudatában fellázad az önérzet és a tiszta lelkiismeret, ha téves információk alapján oly kifejezésekkel illetik a tanárokat, amiket utólag ugyan lehet szelídre simítani, de amiknek semmi alapjuk nem volt, vagy pláne, ha a felettes hatóságot úgy informálják, hogy érélyes közbelépése nélkül veszve az erdőmérnöki főiskola!

A cikkekből és felszólalásokból három tény világlik ki. Az egyik, hogy igaz az, amit már régóta hirdetek, hogy a főiskola mai szervezete nem felel meg a magyar erdőgazdaság érdekeinek: nem dokumentálja a főiskolai szakoktatás és szakképzettség színvonalát és egyenlőjogúságát; nem nyújt védelmet az elszakított részekben szolgáló régi és megélhetést kereső új szaktársainknak az őket ott érő támadásokkal szemben és nem biztosítja az erdőmérnöki osztály függetlenségét és önállóságát idegen befolyásokkal szemben sem személyi, sem tárgyi vonatkozásokban.

A második tanulság, hogy a felhozott külföld példák minden álláspont igazolására alkalmasak, mert tényleg láthatjuk ott az önálló főiskolákat, láthatjuk a tudományegyetemmel, a műegyetemmel, ill. politechnikummal, a mezőgazdasággal és az állatorvosi főiskolával való kapcsolatot is. De még arra is találunk igazolás pro is és kontra is, hogy a mai helyzetből a másikba akarnak átmenni, az önálló főiskolából az egyetemeshez vagy fordítva.

A harmadik tanulság, hogy átalakulással a jövőben számolnunk kell. Hiszen még az a vélemény is, amely a legelszántabban száll síkra a mai helyzet mellett, a jövő látképébe egye-

temet, őstermelési egyetemet állít, mert hiszen az sem tud elzárkózni annak a felismerése és bevallása elől, hogy a mai helyzet a szakérdeket nem elégíti ki.

Legyen szabad ehhez a három tanuláshoz némi megjegyzést fűznöm.

1. Igen nagy elégtétellel szegezem le, hogy az eddigi fejlemények teljesen igazolták azt a felfogásomat, amely több mint húsz év óta alakult ki, amióta a főiskolát közvetlen közelből, a tanárokkal való mindennapos érintkezésben, de mégis mint kívülálló és nem érdekelt fél figyelhettem és beláttam azokba a titkokba, amik a távoli szemlélő előtt rejtve maradnak. Ennek a felfogásomnak a nagy nyilvánosság előtt is kifejezést adtam, elsősorban 1920-ban, az Alföld fásításának erdőgazdasági tudományi kérdéseiről tartott előadásom és az azt követő tárgyalások alkalmával, amidőn rámutattam arra, hogy a főiskola fejlesztésének dacára az erdőmérnöki tanszékeken mennyire háttérbe szorult az erdőmérnöki szakképzettség. A helyzetből azt a következtetést vontam le, hogy az erdőmérnöki szakoktatásnak a bányászat-kohászattal való szoros kapcsolata nem egyeztethető össze a kétféle ágazat szétágazó és teljességgel eltérő irányzatával és ezért annak fenntartása előbb-utóbb lehetetlenné fog válni. A kapcsolatot a történelem véletlensége szülte akkor, amikor ez a kapcsolat is a Gesamtmonarchie eszméjét szolgálta — Magyarországon tőtnemzetiségű vidéken német intézet, amelyet a monarchia összes nemzetei látogatnak. — A heterogén összekovácsoláshoz a példát a német Klaustal szolgáltatta, de ott azóta már régen megszüntették és ma nincs is az egész világon. Ennek felismeréséből arra a következtetésre jutottam, hogy nekünk az a kötelességünk, hogy az erdőmérnöki fakultást építsük *így, hogy minket a jövőnek bármilyen alakulása mindig teljesen felkészülten találjon és a főiskola szervezetében beálló bármilyen átalakulás a mi szakoktatásunkban fennakadást ne okozhasson.* Ez a gondolat vezette törekvéseimet húsz esztendőn keresztül és ezt az álláspontomat elfogadta annak idején Kaán Károly is és az ő határozott fellépésének köszönhetjük azt a hatalmas haldást, amit ezen a téren az öt szaktanszéknek tízre (eredetileg tizenkettőre) való felemelése jelentett. Ha ez a

lépés akkor nem történt volna meg, igen nagy kérdés, hogy ma egyáltalán tárgyalhatnánk-e fakultásunk önállóságáról!

*

2. A külföldi példák — amire már rámutattam — mindenféle kapcsolatot mutatnak. Kétségtelen, hogy a külföldi példák megítélése nagy óvatosságot követel és mindenekelőtt az ottani viszonyok ismeretét. Hiszen csak természetes, hogy azok az országok, amelyekben az erdőgazdaság 40—50%-nyi területaránnal feltétlen vezetőszerepet játszik, másképp fog berendezkedni, mint ott, ahol 10—20%-ra csökken az erdő.

Egy két tanulságot azonban úgy vélem, le lehet vonnunk a tarkaságból: Az egyik, hogy sehol sincs az erdőmérnöki szakoktatás a bányászat-kohászattal összekapcsolva, a másik, hogy sehol nincs felosztva az egységes intézet két minisztérium között és végül, hogy nem azon múlik, hogy milyen keretben van beállítva az erdőmérnöki fakultás, hanem, *hogy azon a kereten belül miképpen van felépítve!* Így jutunk el itt is ahhoz az alapvető ponthoz, hogy nekünk gondoskodnunk kell a helyes felépítésről.

Az általános irányzat ma tényleg Európaszerte a nagyobb egységekbe való összefogás, aminek — speciálisan ma — talán a leghatalmasabb ütőkártyája a takarékoság, az adminisztráció racionalizálása. De ezt az utóbbit csak a mai idők helyezték oly nagy előtérbe, a törekvés maga megvolt már azelőtt is, megokolva az elszigeteltség és az egyoldalúság veszélyével, amely önálló kisebb intézeteknél kétségtelenül tényleg fennáll.

Tisztán csak abból a szempontból vizsgálva, hogy más érdekek ne keresztezhesék az erdőmérnöki szakoktatást, legelőnyösebbnek látszik az önálló erdőmérnöki főiskola, amelynek gondolata már ismételten kísértett, a bányászat-kohászattól való teljes elválasztás, — egyik kollégánk egyenesen hermetikus szigetelést követelt csak nemrégén!

Azonban miképpen az erdőgazdaság sem állhat kizárólag csak az erdőgazdaság alapjára, hanem az élet kényszerűségéből többé-kevésbé súlyos engedményeket kell tennie más ágazatok javára, úgy a szakoktatásnak sem előnyös, ha tisztán szak-

irányú, mert egyoldalúvá lesz és elszigetelt, pedig éppen az erdő-mérnöktől az élet feltűnő sokoldalúságot követel.

Ebből a szempontból sem elégít ki a főiskola jelenlegi helyzete, amire úgy hivatalos jelentésekben, mint évnyitó ünnepélyeinken a változó rektorok ismételten rámutattak. Hiányzik a kellő érintkezés úgy a hazai, mint a külföldi rokonintézetekkel és körökkel. A selmeci viszonylathoz képest számottevő javulás van. E tekintetben a legtöbbet Fehér kollégánknak köszönhetünk, aki kiváló agilitásával, szervezőképességével a saját intézetét már jól belevitte a rokonérintkezésbe. Sajnos, ez a többi tanszékek egyikének sem sikerült, még a kísérleti állomásoknak sem, amely erre egyenesen kötelezve volna. Ezek ugyanis mostohább viszonyok közé kerültek. Fehér kollégának az a kedvező helyzet jutott osztályrészül, hogy ő elődjétől gazdag — bátran mondhatom: túlméretezett — felszerelést vett át, saját vagyoni helyzete pedig megengedte, hogy elvállalhassa az anyagi felelősséget is intézete modernizálásának és továbbépítésének oly gyors tempóban való fejlesztéséért, amelyhez a hivatalosan rendelkezésre álló költség megközelítőleg sem lett volna elég. A többi tanszéknek rosszabb volt a sorsa, éppen így a kísérleti állomásnak is, amelyet teljesen kifosztva, felszerelés és segítő erő nélkül kellett átvennem és sem vagyoni viszonyaim, sem egyéni felfogásom nem engedték meg, hogy felszerelésért anyagi vagy erkölcsi felelősséget vállaljak az ismételt és szigorú tilalmak ellenére.

A külfölddel és a hazai rokonintézetekkel való szorosabb érintkezés végeredményben ma sincs meg kielégítő mértékben és anyagi segítség és szakerő nélkül nem is lesz meg.

A más intézetekkel való kapcsolat a hazai érintkezést előmozdítaná, ez magyarázza meg a nagyobb egységek felé való törekvést, amely főiskolánkon már többízben szóba került és az őstermelési egyetem ezméjében is kifejezésre jut. Szóba került a műegyetemmel, a közgazdasági fakultással, az állatorvosi és a magyaróvári, illetve régebben a kassai gazdasági főiskolákkal való kapcsolat. A tárgyalások — bár egyik-másik esetben már eléggé előrehaladtak voltak — mindig megakadtak — amint már említettem — azon, hogy egyéni előnyök ugyan adódtak

volna, de az erdőmérnöki fakultás szakérdekeit biztosítva nem láttuk.

*

3. Ma is változatlanul azon a meggyőződésen vagyok, hogy szervezetbeli változás előbb-utóbb el nem kerülhető, egyrészt azért, mert a mai kapcsolat tényleg nem helyes, nem is észszerű, másrészt azért, mert oly törekvésekkel is számolnunk kell, amelyek az erdőmérnöki fakultástól és a földművelésügyi minisztériumtól függetlenek. Ez a mai kettős vezetésből folyik, amely meggyőződésem szerint szintén nem tartható fenn. Ha végigtekintünk a főiskola beléletében folyton újra és újra felmerülő nehézségeken és küzdelmeken, arra az eredményre kell jutnunk, hogy a bajok kútforrása a kettős vezetés. El tudom képzelni, hogy egységes vezetés mellett — bármely miniszter kezében legyen is az — az egyes fakultások közötti surlódások — amelyekről hangsúlyozom, hogy csak nagyritkán fakadnak személyi tekintetekből, viszont napirenden vannak a szakérdekek védelme miatt —, az egyes fakultások megfelelő szervezése mellett könnyen kiküszöbölhetők; de nem tudom elképzelni, hogy a vezetés mai kettéosztottsága mellett ez lehetséges legyen. A vezetők magasrangú, egymással egyenrangú nagytekintélyek, akiket állásuk politikára kötelez. Ha az alájuk rendelt fakultások között szakérdekeken alapuló ellentétek merülnek fel, akkor szükségképpen a vezetők is egymással szembe kell, hogy kerüljenek. Ez pedig mindig igen komollyá teszi a helyzetet, míg egységes vezetés mellett az egyformán alárendelt fakultások közötti ily ügyek szükségképpen hatalmi szóval végleg elintézhetők.

A helyzetnek nehézsége kiérződik a szervezeti szabályzatból is, amely kifejezetten fővezetőséget statuál, amely a pénzügyminiszter úr kezébe van letéve. Hogy mennyi nehézséget hozott már eddig is a kétféle vezetés, nem akarom részletezni. Hogy mily lehetetlen helyzetek fakadhatnak a mai szervezetből, misem mutatja jobban, mint a legutóbbi eset. A pénzügyminiszter úr a rektor szóbeli jelentése alapján tudomásul vette, hogy tárgyalások folynak a főiskola további fejlesztése körül azzal, hogy önágyaméltósága ugyan sajnálná, ha a főiskola kikerülne a tárcája alól, de a tanárookra bízta ezt a kérdést. A földművelés-

ügyi miniszter úr ellenben eltiltotta az erdőmérnöki kar tanárait ugyanezekről a tárgyalásokról és hasonló intézkedésre kérte fel a pénzügyminiszter urat is, aki azonban még erre sem változtatta meg előbbi rendelkezéseit.

Mit jelent ez? Azt, hogy mint főiskola ugyan nem tárgyalhatna a főiskola, de a bányászati és kohászati fakultások — ha akarnak — leülhetnek tárgyalni a fővezetés engedélyével és ha megegyezésre tudnak jutni, csatlakozhatnak akár a pécsi egyetemhez, mint annak a kultuszminiszter úr alá tartozó fakultása, de megmaradnak ugyanabban az épületben és a velük való közösségben, csak a pénzügyminiszter úr helyébe a kultuszminiszter úr lépne.

Ezeket a nehézségeket az őstermelési egyetem sem segíthet, ameddig abba olyan fakultások is fognak tartozni, amelyek kiesnek a földművelésügyi miniszter úr hatásköréből. Az őstermelési egyetemet illetőleg legyen szabad későbbi időkre itt leszegezni, hogy teljesen kizártnak tartom a közelebbi és távolabbi jövőben is, hogy az egyetem nevet megkaphassa oly intézet, amely nem a kultusztárca körébe tartozik, de egyébképp sem tudnék érte rajongani, mert a mi fakultásunk műszaki jellegének feláldozását jelentené. Az erdőgazdaság műszaki jellege még azokban az országokban is erőteljesen kifejezésre jut, ahol a műszaki tárgyakat nem gondolják oly mértékben, mint nálunk és ma már az ország közvéleményében is elég jól be van gyökeresedve. A műszaki jelleg feladásában oly súlyos veszteséget látnék, amelyet vállalnunk tiltja szakunk érdeke. Ha egyáltalán elérhető az egyetem cím egy-két fakultásnak a mostani főiskolánkhöz való csatolása révén, akkor sokkal helyesebb a *Mária Terézia-Műegyetem* név.

A mezőgazdasággal való kapcsolat szintén igen nagy óvatosságot követel, nagyobb veszélyt rejt, mint a bányászat-kohászat ma. A mezőgazdaság országos hatalmas túlsúlya, hallgatóinak előrelátható nagy száma nagyon is ránknehezednék és — a takarékoság jelszavának támogatásával — arra a követelésre fog vezetni, hogy egyes, ú. n. előkészítő tárgyaknál — vegytan, állattan, növénytan, termőhelyismerettan, jog, közgazdaság stb. — a tanszékeket a mezőgazdaság túlsúlyához alakítsuk. Ez

laikusok előtt nagyon plauzibilisnek tűntethető fel, mert azt, hogy mily óriási az eltérés ezen a téren az erdő- és mezőgazdaság között, csak azok a szaktársaink tudják megítélni, akik foglalkoznak a mezőgazdasági főiskolák tananyagával vagy akik ott előadják az erdészeti enciklopédiát, hiszen éppen ennek az óriási különbségnek a kiderítése csak a legújabb kutatások eredménye. Ezeknek a tárgyaknak a mezőgazdasághoz való alakítása legfontosabb szaktárgyainkat lehetetlen helyzet elé állítaná.

Tekintettel a mindenféle tervekre és a jövő bizonytalanságára, legyen szabad itt leszegeznem azokat az elveket, amelyeket mint *conditio sine qua non*-t kell felállítanunk bármínemű jövőbeli alakulás elé és amelyeket én a pécsi hírek legelső kezdetén — októberben — írásban adtam át a dékánnak és rektornak, amely írásbeli bejelentést lényegileg azonos, fogalmazásban eltérő alakban december hó folyamán megismételtem a helyzet fontosságának és felelősségünk súlyának felismerésében.

Az újjászervezésnek a főiskola mai helyzetéből kell kiindulnia és a szakoktatás érdekeinek fokozottabb előnyére kell válnia, emellett főiskolánk ősi multját is megfelelően honorálnia kell. A mai keretek szűkítése ki van zárva, sem a nívón, sem az autonómián és önállóságon, sem a tanszékek mai számán és állagán csökkenésnek beállania nem szabad, sem pedig az erdőgazdasággal való kapcsolat meg nem szüntethető.

Ennek érdekében a következőkre van szükség:

1. A jelenlegi három fakultás — erdőmérnöki, bányamérnöki, kohómérnöki — fenntartandó azok szervezetének, illetve autonómiájának oly kiépítésével, amilyen az 1923-ban felterjesztett új szabályzatban van lefektetve.

2. A főiskola külső kereteiben beálló változás törvényhozásban állapítandó meg, a törvényben kifejezetten kimondandó, hogy a mi régi műszaki főiskolánk a maga teljes egészében új keretbe lesz beleillesztve. Az átalakulás tehát nem történhetik a régi főiskola megszüntetésével és helyette új fakultások létesítésével, hanem a régi intézetnek új keretbe való helyezésével, illetve új fakultások hozzácsatolásával.

3. A jelenlegi tíz szaktanszék és azok állaga a minimumja lévén annak, amit a magyar erdőgazdaság érdeke szakoktatá-

sától követelhet, feltétlenül biztosítandó és azok az erdőmérnöki fakultás keretei közül ki nem vonhatók.

4. Az erdőmérnöki fakultásnak úgy személyi, mint szervezeti és tanulmányügyeibe a földművelésügyi miniszter úrnak hathatós befolyása ugyancsak a törvényben biztosítandó.

Úgy vélem, hogy ezeknek az elveknek az alapján állva, nyugodtan nézhetünk bármínemű átalakulás elé.

Még hozzáfűzöm, hogy két mondat ragadta meg a figyelmet a cikkekben. Az egyik a tanári szolgálat korhatárának megállapítása. Ha a magyar egyetemek a korhatárt bármennyire leszállítják, nem lesz egy szó ellenvetésem, de ameddig a magyar egyetemeken hetven év a korhatár, addig mi sem tárgyalhatunk másról, éppen a teljes jog- és nívóegyenlőség miatt!

A másik a mi végzettjeink sorsa a megszállott részekben. Készséggel elismerem, hogy a megszállók fognak keresni és fognak találni mindenféle okot arra, hogy nehezítsék a mi végzettjeink sorsát, de a mai helyzetnek súlyos átka éppen abban van, hogy mi magunk adunk fogantyút ehhez. Méltóztassék elképzelni, hogy milyen lesújtó hatással kell lennie annak, hogy a mi véreinknek odaát arra kell eszmélniök, hogy igazunk van az ellenségeinknek, a magyar szakképzettség nem tudja igazolni az ő egyenjogúságát.

Lehet, hogy a műszaki mentalitás kevésbé látja a helyzet veszedelmét, de jogi szempontból megítélve, hiányzik a főiskolánk létalapja nyolc év óta! Már nyolc éve adminisztráljuk a főiskolát erdőmérnöki, bányamérnöki és kohómérnöki osztályok alapján. Osztályok szerint osztjuk fel a hiteleket, osztályokhoz jönnek miniszteri rendeletek, az osztályok számára választunk dékánokat, akiket a felettes hatóság megerősít, de az érvényben levő szabályzat sem osztályokat, sem dékánt nem ismer. Tehát nem léteznek! Az államvizsga régen megszűnt, helyébe lépett a szigorlat, de a szigorlat törvénytelen gyermek! A törvény csak államvizsgát ismer és az utódállamok — amint nemrégén felpanaszolta az „Erdőgazdasági Szemlé”-ben egy „Burgenlandi levél”, éppen a magyar törvényre való hivatkozással tagadják meg okleveleink elismerését!

Nyelc éve tart ez a helyzet! Szabad nekünk arra az állásponttra helyezkednünk, hogy mi ráérünk, várjunk?

Ami végül a kísérletügyet illeti, már a közgyűlésen megjegyeztem, hogy annak ügye a pécsi megbeszélések anyagába nem került bele, tudomásom szerint senki nem is érintette azt.

A kísérleti állomásnak a főiskolával való szorosabb, szervezeti kapcsolatba való hozatalát helyeselni semmiképpen sem tudnám. Külföldön is a legszebb eredményeket a különálló kísérleti, illetve kutatóállomások érték el, csak anyagi nehézségek szorítottak egyes állomásokat a főiskolákkal való kapcsolatra. Nagyon kíváncsi és szükséges, hogy azoknak a tanszékeknek tanárai, akiknek tárgyköre erre alkalmas, résztvegyenek az állomás munkájában és magam mindig arra törekedtem, hogy ezt az együttműködést kimélyítsem. De szorosabb szervezeti kapcsolat egyenesen káros volna, különösen most, amikor a főiskola helyzete még nincs tisztázva és — mivel nemcsak az erdőmérnöki osztálynak és a földművelésügyi miniszter úrnak hatáskörébe eső ügyekkel állunk szemben — nem tudjuk, mit hoz a jövő.

Az erdészeti kísérleti állomást más elhelyezésben, mint a földművelésügyi miniszter úrnak fenhatósága alatt, el sem tudnám képzelni és éppen ezért jobb, ha ezt nem vonjuk bele a főiskolai ügyek forgatagába.

Az alföldi fásítások csemeteszükséglete

A földművelésügyi tárca erdőgazdasági beruházásai az Erdészeti Lapok 1930. évi 7—8. sz. füzetében lettek ismertetve. Erdőgazdasági munkaterv cím alatt a 373. lapon az erdősítendő területeket 270.356 kat. holdban állapítja meg. Ezen területnek 15 évre tervezett beerdősítése esetére egy évre 18.024 kat. hold esik. *Holdanként 5000 drb csemetét számítva*, az évi csemeteszükségletet 90,120.000 darabban állapítja meg.

Az alföldi erdők régi telepítői túlnyomóan 2 m sor- és csemetetávolságú négyzetes hálózatban erdősítették be a mezőgazdasági műveléssel előkészített területeket, tehát kat. holdanként 1439 darab csemetét ültettek el.

A debreceni, kecskeméti, kiskunhalasi, szabadkai és a szegedi városi erdők, a Kóburg-Koháry hercegi uradalom váci, a